

Mammaliologie

Měkké soustavy (Soft Anatomy)

Kůže: tělní pokryv, kožní žlázy, chlupy

Tukové a energetické zásoby

Oběhová soustava

Dýchací soustava

Reprodukční soustava

Mozek a smyslové orgány

Trávicí soustava

Svalová soustava

Oporná soustava (Skeleton)

Lebka (Skull)

Chrup (Teeth)

Osní kostra (Axial Skeleton)

Končetiny a pletence (Limbs and Girdles)

Diverzita savců (Mammalian Diversity)

Monotremata - ptakořitní

Marsupialia - vačnatci

Placentalia - placentálové

Afrotheria

Euarchontoglires

Xenarthra

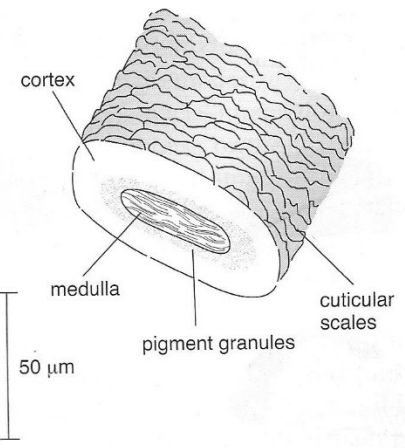
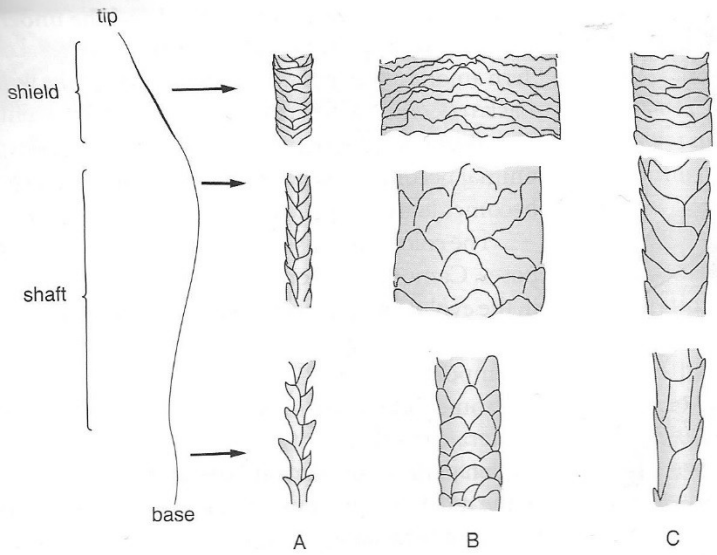
Laurasiateria

Měkké soustavy (Soft Anatomy)

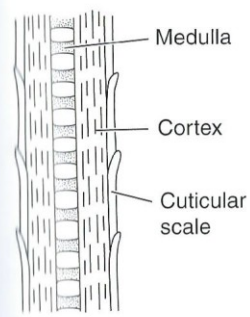
KŮŽE: TĚLNÍ POKRYV, CHLUPY, KOŽNÍ ŽLÁZY

Chlup, srst - apomorfie, už u therapsidů před ztrátou šupin, novotvar - vznikal pod šupinou

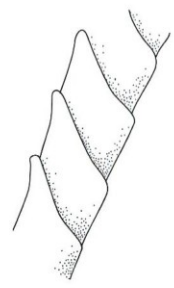
- ❑ Mrtvé epidermální buňky, zesílené keratinem, na povrchu **kutikulární šupinky**, pod nimi v hlubších vrstvách kůra - **cortex** a ve středu chlupu tvoří kubické buňky dřev - **medulla** (obr.)
- ❑ Barva chlupů závisí na obsahu pigmentu buď v korových, nebo dřevových buňkách.
- ❑ Chlupy tvoří **srst** (pelage, fur, coat) s funkcí tepelně izolační, z povrchu kůže odvádí teplo do okolí a naopak absorbuje teplo z prostředí.
- ❑ Ploutvonožci z chladných vod jsou izolováni jak chlupy, tak podkožním tukem. Téměř bez chlupů jsou kytovci, řídké chlupy se objevují u slonů, nosorožců a hrochů - žijí v teplých oblastech a mají tlustou kůži. Poměr velikost/povrch je vhodný pro retenci tepla u velkých savců
- ❑ Línání - 1-2 x ročně, na jaře a na podzim, v létě je srst kratší než v zimě - letní a zimní srst (bílá - hnědá)

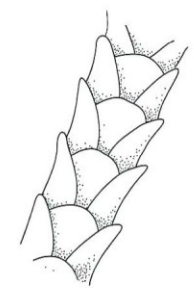
- A. Pipistrellus
- B. Martes
- C. Eliomys
- D. Meles

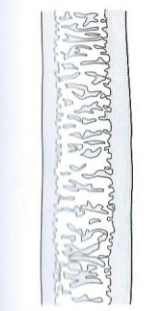
A. Hair structure

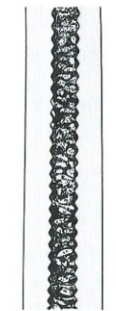
B. Red bat

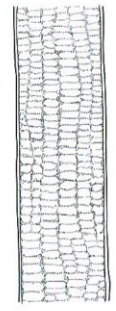
C. Skunk

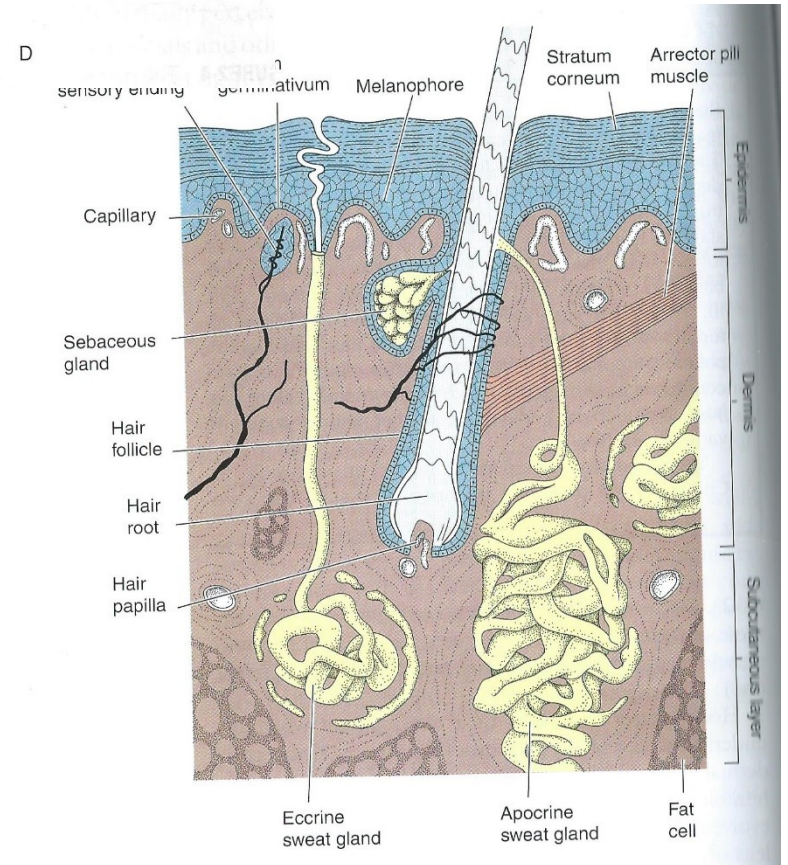
D. Opossum

E. Beaver

F. Rabbit

dlouhé chlupy - pesíky
 hustší podsada

Modifikace - bodliny (ježura, ježek, dikobraz)

- hmatové vousy - vibrisy

(kočka, pes, myš atd.)

štětiny (prase), šupiny

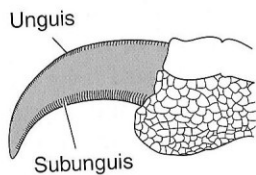
(luskoun, pásovec)

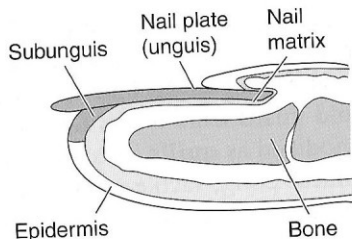
Vidloroh - rohy shazuje 1x ročně

dráp

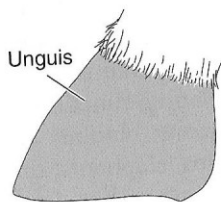
nehet

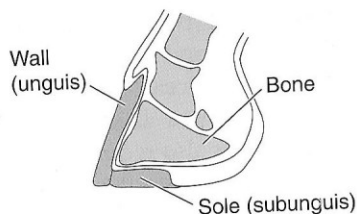
A. Claw (surface view)

B. Fingernail (sagittal section)

C. Hoof (surface view)

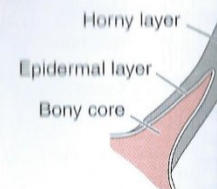
D. Hoof (sagittal section)

kopyto

roh

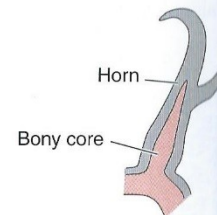
A. Cow (*Bovis*)

B. Detail of horn

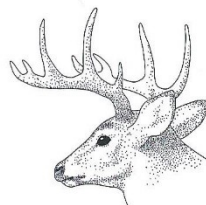

C. Pronghorn (*Antilocapra*)

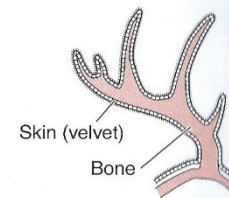

D. Detail of horn

paroh

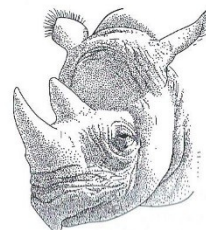

E. Deer (*Odocoileus*)

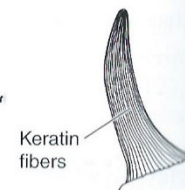

F. Detail of antler

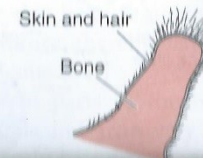
roh

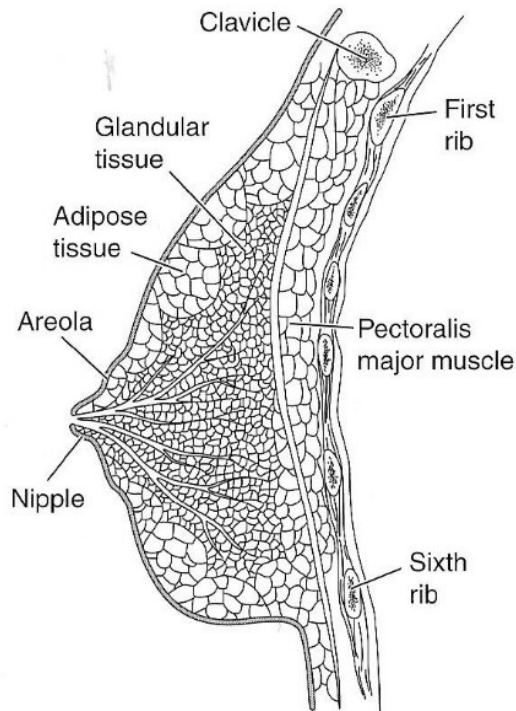
G. *Rhinoceros*

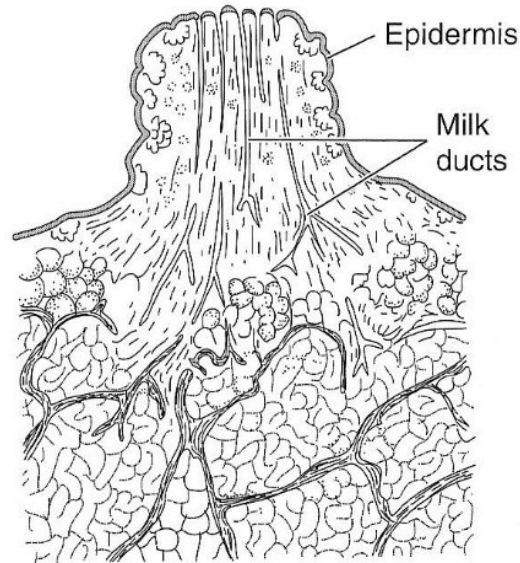
H. Detail of horn

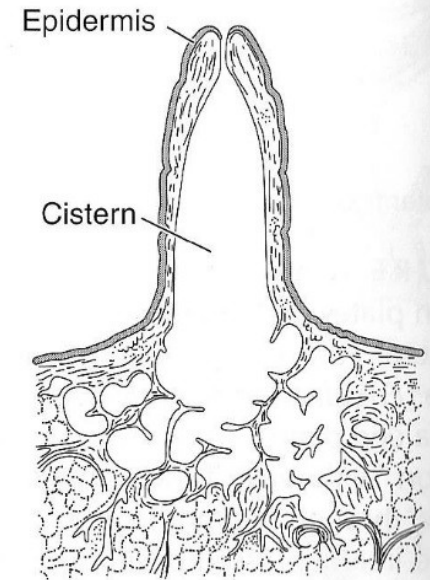
Mléčné žlázy

D. Breast structure

E. Detail of nipple showing milk ducts

F. Teat

bradavka - nipple

struk - teat

Složení mléka krávy: voda 85%, v sušině 20% proteinů, 20% lipidů, 60% sacharidů (laktóza), vitaminy, soli jako v krvi.

Tuleni: rychlý růst mlád'at, 12x více lipidů, 5x více proteinů než kravské mléko

Tukové a energetické zásoby

Tuk u savců tři základní funkce:

- 1) zásobárna energie
- 2) zdroj tepla a vody
- 3) tepelná izolace

- Když je malá potravní nabídka nebo když je vyšší energetická spotřeba.
- Savci musí před obdobím bez potravy vytvořit dostatečnou zásobu tuku (např. před hibernací).

Př. Velryby tráví zimu v tropických vodách chudých na plankton. Přežití je možné jen díky metabolickému odbourávání tukových zásob. Vytváření tukových zásob je zásadní pro přežití a reprodukční úspěch:

- a) v době rozmnožování (kompetice samců)
  - b) při obraně teritoria
  - c) během laktace.
- Tulení matka s mládětem za 15 dní laktace ztratí 45 kg váhy těla, zatímco bez mláděte jen 27 kg.
  - Savci tropických oblastí i teplých oblastí mírného pásma ukládají tuk v ocase nebo v tříselné krajině, kdežto savci chladných oblastí na severu a mořští savci ukládají tuk v podkoží po celém těle (zdroj tepla + tepelná izolace!)⁶

Oběhová soustava

- ❑ Výkonná oběhová soustava s ohledem na aktivní život a endotermii
- ❑ Velký tělní oběh, malý plicní oběh
- ❑ Čtyřdílné srdce s oddělenou krví okysličenou (L levá polovina srdce)
- ❑ od odkysličené (P pravá polovina)
- ❑ Plicními tepnami je krev pumpována plic (P) - nízký tlak
- ❑ Aortou (**levý oblouk**) je krev pumpována do těla (L) - vysoký tlak závislý na velikosti
těla, od 2 g (rejsek) do 160 t (plejtvák obrovský) - 80 000 000 x těžší.
Tepová frekvence u nehibernujících savců se pohybuje od 20 pulzů/min u tuleně do více než 1300 pulzů za minutu (rejsek).
- ❑ Tepová frekvence zvyšuje s klesající velikostí.
- ❑ Netopýři (*Eptesicus*) - při vzletu se tepová frekvence rychle zvyšuje (1000/min), při přistání v úkrytu se snižuje během 1s na výchozí hodnotu.
- ❑ Erytrocyty - **bikonkávní** kruhové disky, u jiných obratlovců jsou vejčité, jsou **bezjaderné** s výjimkou velbloudů (zvýšení kyslíkové kapacity - podpora intenzivního metabolismu).

Dýchací soustava

Velké plíce spolu s velkým srdcem vyplňují celou plerální (hrudní dutinu) Vzduch je přiváděn do plic průdušnicí, 2 průduškami, ty se větví na průdušinky, které jej vedou do alveolárních váčků ústících do série jemných plicních sklípků - alveoli, výměna dýchacích plynů mezi vzduchem a krví na alveolárních membránách s hustou sítí kapilár

Počet alveol cca 300 000 000, celková respirační plocha 70 m² - asi 40 x vyšší než celková plocha těla

Kontrakce dýchacího svalstva zvyšuje objem hrudní dutiny a snižuje tlak v hrudní dutině (při vdechu) - mezižeberní svaly a zejména bránice (**diaphragma**), kontrakce svalů v končetinách při pohybu napomáhá objemovým a tlakovým změnám v hrudní dutině a v plicích

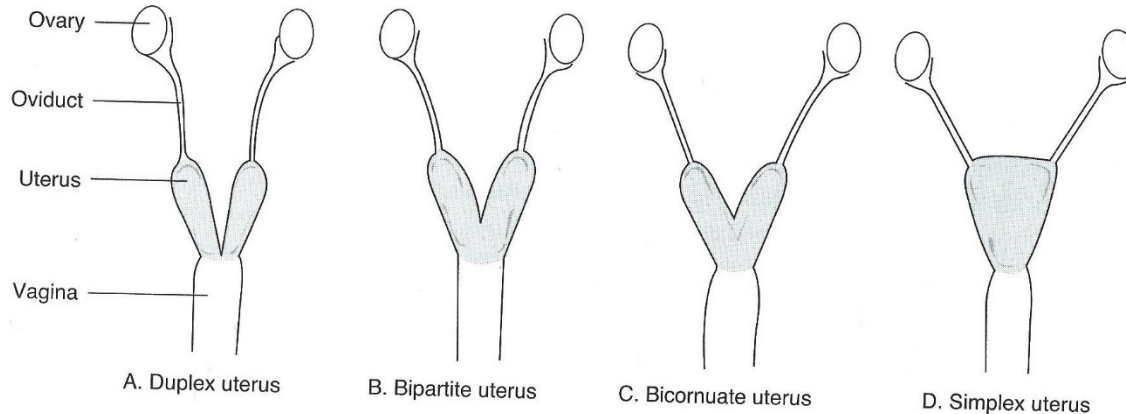

Rozmnožovací soustava

Oba vaječníky funkční (ovaria), oplození ve vejcovodech (ovidukty), embryo se vyvíjí v děloze (uterus) v amnionovém vaku vyplněném tekutinou, výživa embryí placentální krví od matky.

Variabilní struktura dělohy a placenty (obr. 25)

CHAPTER 2: Mammalian Characteristics 25

IE2-7 Sever. Rodentia Cetacea Soricomorpha Primates

Penis s erektilní tkání, je chráněn kožní pochvou - preputium (předkožka), někdy vyztužen od penis (baculum)

Varlata (testes) uložena v célomové dutině, někdy sestupují (testikondie) do šourku (scrotum) - mimo tělní dutinu, ale zasahuje do célomové dutiny - když samci dosahují pohlavní zralost, nebo vstupují do říje (oestrus)

Mozek (encephalon, brain)

Smyslové orgány (sense organs)

Trávicí soustava (digestive system)

Svalová soustava (muscular system)

Oporná soustava (Skeleton)

Lebka (Skull)

Chrup (Teeth)

Osní kostra (Axial Skeleton)

Končetiny a pletence (Limbs and Girdles)

Diverzita savců (Mammalian Diversity)

Monotremata - ptakořitní

Marsupialia - vačnatci

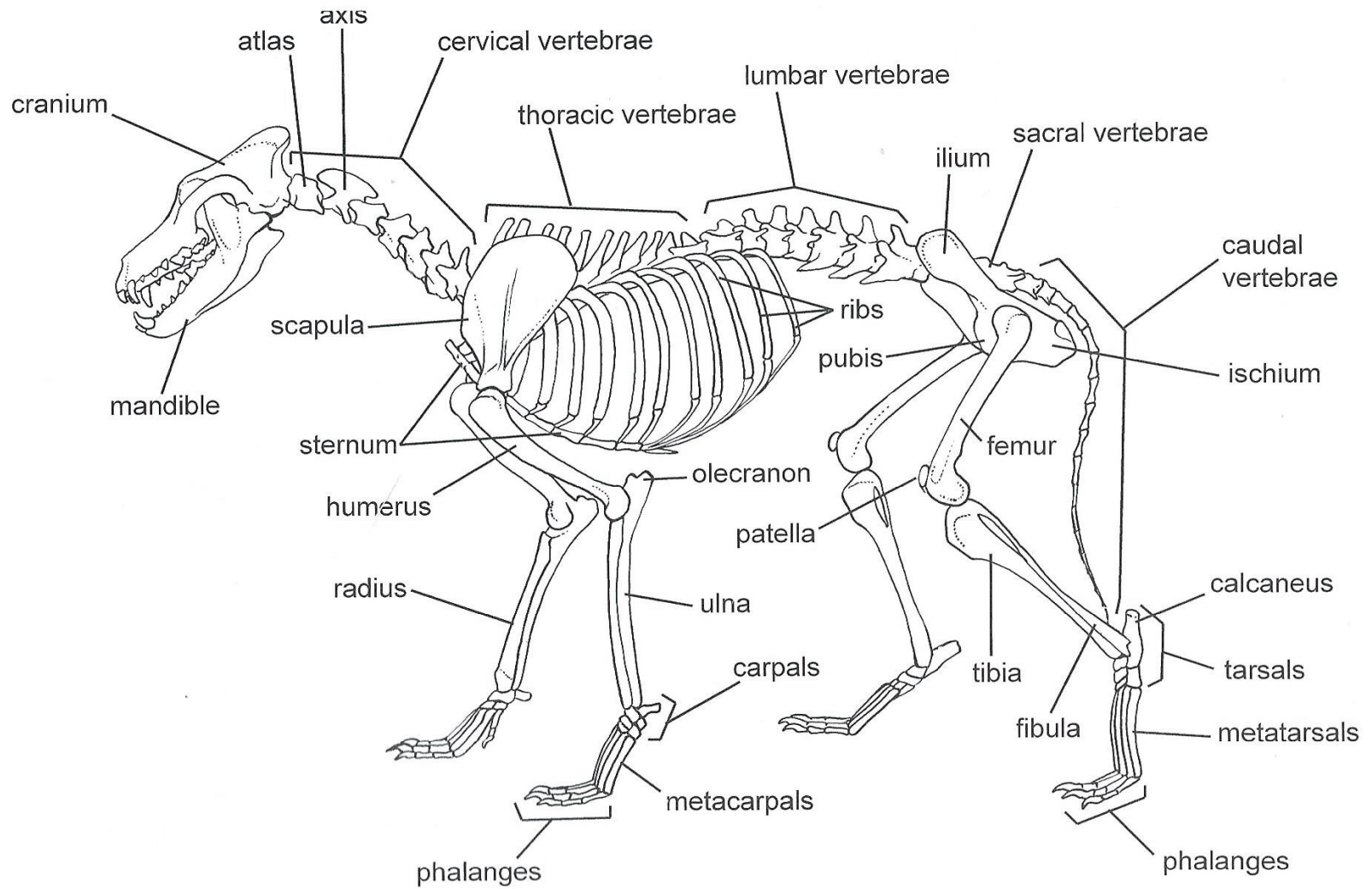
Placentalia - placentálové

Afrotheria

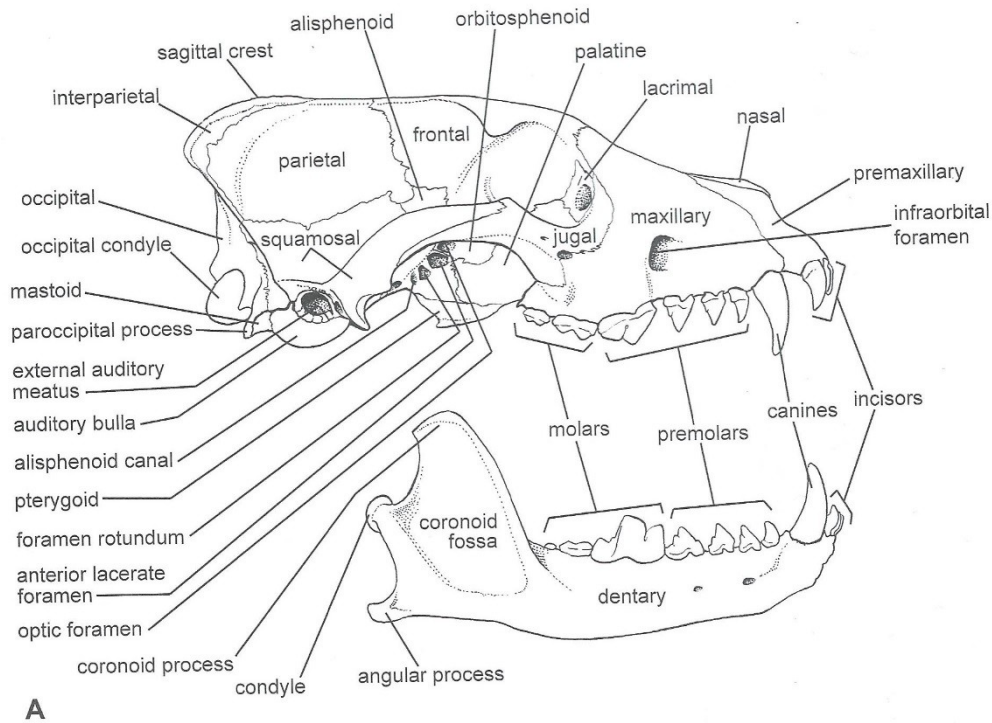
Euarchontoglires

Xenarthra

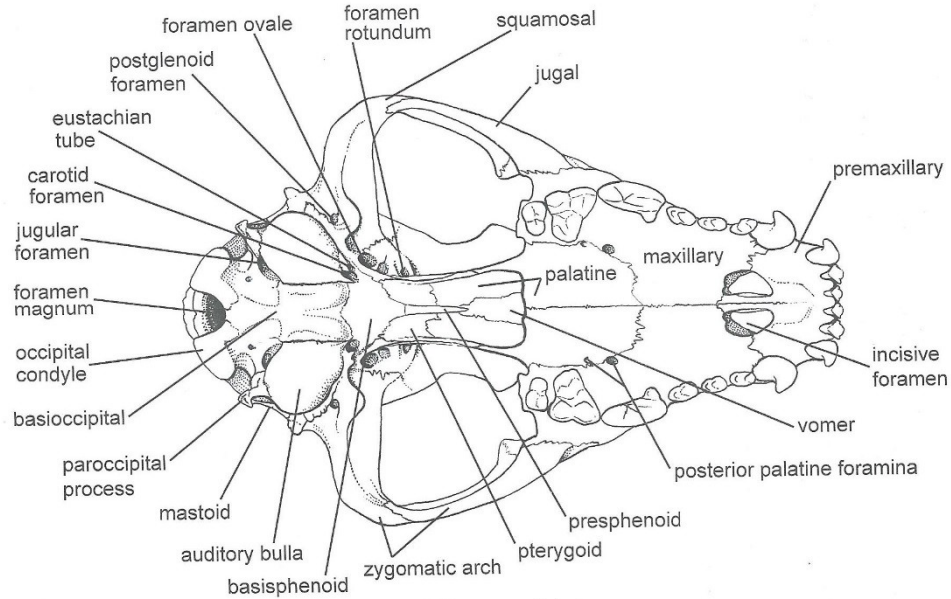
Laurasiateria

dire wolf
 (*Canis dirus*)

A

B

African wild dog
(*Lycaon pictus*)